

İLERLEME RAPORUNUN ÖTESİNE GEÇEBİLMEK

Türkiye-AB ilişkilerinin bir çıkmazda olduğunu ve kısa dönemde bu durumdan bir çıkış olduğunu görmemek için çok derin bir gözlem gücüne sahip olmak gerekiyor. Ancak, konuya salt Türkiye-AB ilişkilerinin giderek darlaşan çerçevesinden bakınca da maalesef ileriye dönük öngörülerde bulunmak giderek zorlaşıyor. Biraz çabalayıp bakış açımızı genişletmemiz gerekiyor.

Avrupa Komisyonu Türkiye'ye ilişkin 2012 İlerleme Raporunu 10 Ekim tarihinde yayımladı. Raporun "Siyasi Kriterler" bölümünde son yıllarda İlerleme Raporlarında yer alan en sert eleştirilerin yer aldığı doğru. 1990'lı yılların sonu ve 2000'li yılların başından beri eleştirilerin dozu bu kadar sert olmamıştı. Raporun Ekonomik Kriterler bölümünde "mali saydamlık eksikliği" ve kurala dayalı serbest piyasa ekonomisinin en önemli ölçütlerinden olan "bağımsız düzenleyici ve denetleyici otoritelerin bağımsızlıklarının sınırlandırılması" dışında ciddi bir eleştiri yok. Türkiye'nin AB müktesebatına uyum sürecinin değerlendirmesinde ise katılım müzakerelerindeki tüm darboğaza rağmen Türkiye tarafından kaydedilen ilerleme rapora yansıtılmış.

¹ <http://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1155/Nilgun+Arisan+Eralp>

Siyasi kriterlerdeki ağır eleştirinin başlıca iki nedeni var. Birincisi, Avrupa Komisyonu' nun, İlerleme Raporlarıyla eşanlı olarak yayımladığı Genişleme Stratejisinde temel bir değişiklik yapılmış olması. AB, özellikle Bulgaristan ve Romanya'nın (ve hatta son yıllarda Macaristan'ın) üye olduktan sonra "hukukun üstünlüğü" alanındaki performansına bakarak, artık siyasi kriterler kapsamındaki bu önemli ilkeye aday ülkelerin katılım öncesi sürecinde ciddi bir ağırlık vermeye karar verdi. İkinci neden ise, Avrupa Komisyonu'nun, son bir kaç yıldır, Türkiye'nin AB katılım sürecinin siyasi nedenlerle ve kimlik argümanları ile sekteye uğramasının da yarattığı kaygıyla, Türkiye'deki kategorik AB karşıtlarının ve AB'deki kategorik Türkiye karşıtlarının elini güçlendirmemek amacıyla, AB içindeki uluslarüstü konumundan da faydalanarak eleştirilerinde gayet ihtiyatlı davranmasıydı. Bu arada siyasi kriterler dışında yargı ve temel özgürlükler konularını içeren 23 ve 24. Fasılların (Yargı ve Temel haklar ve Adalet, Özgürlük ve Güvenlik) Kıbrıs tarafından bloke edilmiş olması da Komisyon'un bu alanlardaki düşük performansı ciddi bir şekilde eleştirmesini engelleyen unsurlardan biriydi. Ancak bu sene AB'nin kendi gözlemleri sonucunda ve yerli-yabancı sivil toplum kuruluşlarının ve uluslararası örgütlerin özellikle temel haklar ve özgürlükler ve yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığına ilişkin endişeleri nedeniyle Komisyon eleştirilerini daha fazla bastıramadı.

Son yıllarda özellikle bazı AB üye yöneticilerinin Türkiye'nin üyeliğine esastan karşı çıkmaları ve müzakere sürecinin siyasi nedenlerle bloke edilmesi sonucunda Türkiye'de AB katılım sürecinin neredeyse sahipsiz kalması, bunun da özellikle demokrasinin konsolidasyonu yönünde atılan adımları ciddi bir şekilde yavaşlatması, Türkiye-AB ilişkilerini olumsuzlukların birbirini beslediği bir kısır döngünün içine sokmuştur. Oysa Sayın Cumhurbaşkanımızın 1 Ekim 2012 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde yaptığı açış konuşmasında vurguladığı gibi "AB üyelik perspektifinin getirmiş olduğu ivmeyle Türkiye'nin, ekonomisini ve demokrasisini güçlendiren ve vatandaşlarımızın hayat standardını yükselten pek çok reforma öncülük ettiği bir gerçektir." Bunun yanı sıra, Türkiye Ortadoğu bölgesinde özellikle halklar nezdinde bir "ilham kaynağı" olmasını, halkların "Arap Ayaklanması" sürecinde talep ettiği "demokrasi, insan hakları hukukun üstünlüğü, yolsuzlukla mücadele" alanında AB katılım süreci sayesinde bir ölçüye kadar kat ettiği mesafeye borçludur.

Dolayısıyla AB perspektifinin Türkiye için taşıdığı önem tartışılmazdır. Türkiye-AB ilişkilerindeki kötüye gidişin başlangıcında sorumluluğun AB'ye ait olduğu düşünüldüğünde AB'deki gidişatın bir analizi yapılmadan, taraflar arasındaki ilişkilerin geleceği açısından bir şeyler söylemek çok mümkün değildir.

AB'nin Gidişatı

1 Aralık 2009'da yürürlüğe giren Lizbon Antlaşması, güçlenen bir Avrupa demokrasisinin, daha etkin ve daha saydam bir karar alma mekanizmasının ve Avrupa vatandaşlarının artan katılımcılığının çerçevesini ortaya koymanın yanı sıra, AB'ye, uluslararası platformda, ekonomik ağırlığını dengeleyecek siyasi güç kazanması için potansiyel de sağlamayı amaçlıyordu. Ancak maalesef bu hedeflerine erişemeyen Lizbon Antlaşması, AB'nin 2000'li yılların başında girdiği "meşruiyet" veya "varoluş" krizini çözememişken, üstüne bir de 2010 yılı başlarında "Avro krizi" geldi. Bütün bu gelişmeler Türkiye-AB ilişkilerini olumsuz etkileyen unsurlar arasında yerlerini aldılar.

Burada amacımız Avro krizinin nedenlerini irdelemek değil. Krizin temel nedeni, Ekonomik ve Parasal Birliğin koşulları gereğince, parasal politika ve döviz kuru politikası alanında egemenliğin tamamen Avrupa Merkez Bankası'na devredildiği bir yapılanmada, farklı ekonomik yapılara ve gelişmişlik düzeyine sahip AB ülkeleri arasında ekonomik/mali politikalarda gerekli koordinasyonun yasal ve kurumsal altyapısının sağlam olmayışı şeklinde özetlenebilir.

Ancak AB'nin bir süre ne yapacağını bilemedikten sonra, Avro krizine neden olan unsurları ortadan kaldırmak için harekete geçtiğini, bunun yanı sıra krizin yol açtığı sorunların üstesinden gelmek için ciddi bir şekilde çabaladığını söylemek de yanlış olmaz.

Büyük Britanya ve Çek Cumhuriyeti dışındaki AB ülkeleri, Ekonomik ve Parasal Birliğin temel çelişmesini ortadan kaldırmak için ekonomik ve mali politikalarda koordinasyon sağlamayı amaçlayan "Mali Pakt"ı (Fiscal Pact) 2012 yılı başında imzaladı. Başta AB ve Uluslararası Para Fonu (IMF) tarafından "kurtarıma" sürecine giren İrlanda, Portekiz ve Yunanistan olmak üzere, İspanya ve hatta İtalya ekonomilerinin de içinde bulunduğu zor durum AB'nin Haziran 2012 sonundaki zirvesinde umut verici kararlar almasına neden oldu. Başta Almanya'nın direnmesine karşın, Fransa'nın başına François Hollande'ın geçmesi ve arkasına özellikle İtalya Başbakanı Mario Monti'nin de desteğini almasıyla, AB'de bir "Bankacılık Birliği" kurulmasına ve ekonomileri zorda olan ülke bankalarına, sert istikrar koşullarına tabii olunmadan fon aktarılması konusunda ilke kararı alındı. Arkasından, Avro krizi açısından "altın ay" olarak değerlendirilebilecek Eylül ayında, Avrupa Komisyonu bankaların denetimi için bir Ortak Denetim Mekanizması getiren "Bankacılık Birliği" kurulmasına yönelik planını açıkladı, Avrupa Merkez Bankası (AMB) Başkanı Mario Draghi, AMB'nin İtalya ve İspanya tahvillerini ikincil piyasada faizler daha makul bir düzeye ininceye (yaklaşık 3 yıllık bir süre) kadar almaya karar verdiğini² açıkladı. Bunun üstüne bir de Almanya'nın Federal Anayasa Mahkemesi, Avrupa İstikrar Mekanizması (ESM)'ni ve bu mekanizmanın zor durumdaki Avro ekonomilerini "kurtarma" faaliyetleri yapabileceğini onaylayınca Avro krizinde tünelin sonundaki ışık gözükte. Avro krizi süresince üye ülkelerdeki artan işsizliğin, aşırı uçlardaki AB karşıtı partilerin güçlenmesine neden olması eğiliminin, gene Eylül ayında Hollanda'da yapılan seçimleri Avrupa yanlısı partilerin kazanması ile tersine dönmeye başlaması Avrupa'da bir iyimserlik havası doğurdu.

Her ne kadar, istikrar ve büyüme arasındaki ikilem ve işsizlik sorunu ciddiyetini sürdürse de, yukarıda özetlenen gelişmeler, Avro sisteminin ve AB'nin tamamen parçalanacağı korkusunu büyük ölçüde gidererek, AB bütünleşmesini hatırı sayılır sayıda AB ülkesi için parasal birliğin ötesine taşımaya başladı. Bu durum birçok AB uzmanının üzerinde görüş birliğine vardı. "AB'nin tüm tarihi boyunca belirli bir gelişme stratejisine sahip olmaktan ziyade, karşılaştığı krizleri bir şekilde aşarak, daha ileri bütünleşme aşamasına geçtiği ve bir tür bir doğaçlama yoluyla ilerlediği" savını doğrular nitelikte gözüküyor.

Ancak bu tespit bizi AB'nin hala ciddi sorunlarla boğuşmakta olduğu gerçeğini göz ardı etmeye yönlendirmemeli. Bu sorunları şu başlıklar altında özetleyebiliriz:

² Bu konudaki ilk öneri Türkiye'nin eski Ekonomi Bakanı ve Brookings Enstitüsü Başkan Yardımcısı Kemal Derviş tarafından 2012 yılı Haziran ayında yapılmıştı.

- Avro krizinden çıkılsa bile, sonuçta farklı kesimlere göre iki katmanlı/çok katmanlı/çoklu vitesli/ değişken geometriye nitelendirilen nispeten "bölünmüş" bir AB'nin ortaya çıkma olasılığı (en azından Avro grubu; Avro dışında kalan ama aşamalı olarak Avro içinde yer alacak grup ve Avro sistemine hiç bir şekilde katılmayacak grup);
- Bütün AB ülkeleri için oluşturulmuş tek bir kurumsal yapının (özellikle Avrupa Komisyonu'nun ve Avrupa Parlamentosu'nun) böylesi bir bölünmede nasıl etkin işleyebileceği;
- Avro sisteminin ekonomisi zor durumdaki ülkelere desteğe yönelik bir "transfer birliği" niteliği kazanıp kazanamayacağı (Almanya buna karşıyken, Fransa ve İtalya desteklemektedir);
- Avro krizinin AB'nin en somut başarılarından biri olan "Tek Pazar" sistemi üzerindeki olumsuz etkileri, Avro dışında kalan ülkelerin rekabet gücü kazanmak amacıyla karşılıklı devalüasyonlara gidip gitmeyecekleri (AB tek pazarındaki işletmelerin yarıdan fazlasının üye devletlerde korumacı önlemlerle karşılaştığı söyleniyor),
- "Bankacılık Birliği"nin Almanya'nın itirazları sonucunda bazı önemli bileşenlerden (ortak bir mevduat garanti sistemi, ciddi batma riski bulunan bankaların bu sürecini yönetecek bir üst kurum) yoksun olarak ve Avro sistemindeki tüm bankaları denetleyip denetleyemeyeceği konusunda bir belirsizlik içinde oluşturulması;
- İngiltere'nin Avro krizine bulunulmaya çalışılan çözümlerden kendini dışlaması ve başka diğer alanlarda da yetkilerini geri almaya çalışarak ve AB üyeliğini bir referandumla sunma olasılığından bahsederek AB'ye "yarı üye" bir görünüm arzetmesi ve bu "egemenlik takıntısı"nın AB'de giderek artan bir hayal kırıklığı ve bıkkınlık oluşturması,
- Almanya'da "fiyat istikrarı" ve "AB bütünleşmesine olan inanç" arasındaki ikilemin 2013 seçimlerinden sonraki olası durumu;
- Ülkeler arası ekonomik farklılaşma sonucunda AB'nin "ortak dış ticaret politikası" nı devam ettirip ettiremeyeceği;
- Bu durumun AB'nin uluslararası konumuna ve dış politikasına etkisi (Avro grubu kendi dış politikasını oluşturabilir mi? Büyük Britanya'yı dışlayan etkin bir dış politikadan bahsedilebilir mi?).

Bütün bu sorunlar ve sorular ve AB'nin kendi iç sorunlarına yoğunlaşarak bunun dışındaki konulara ilgisini asgariye indirmesi, AB'nin yumuşak gücünü ve uluslararası platformdaki kredibilitelerini zayıflatmakta, zaten çok başarılı ve "ortak" olduğu söylenemeyecek dış politikasının etkinliğini iyice sorgulatmaktadır. AB'nin giderek "farklı katmanlardan oluşan" bir görüntü vermesi bu durumun vahametini iyice artırmaktadır.

Kriz ve AB Genişlemesi? Çoklu AB ve Genişleme?

Avro krizi ve krizin birlikte getirdiği sorunlar doğal olarak "derinleme ve genişleme" ikilemini tekrar gündeme getirerek genişleme sürecini çok olumsuz etkiledi.

Birçok AB yetkilisi "genişleme" nin, AB'nin içinde bulunduğu sorunlu süreçte bir "lüks" haline geldiğini belirtiyor. AB'de genişleme sürecine güncel bakışı gözlemlediğinizde, AB'nin genişleme konusunda sahip olduğu tek itici gücün yakın çevresinde (özellikle Batı Balkanlarda) istikrar sağlayarak, oradan AB'ye sızacak bir istikrarsızlığı ve mülteci akımını önlemek olduğunu görürsünüz. Öyle ki bu günlerde AB'nin elinde bu amaçlara

ulaşmasını sağlayacak daha etkin bir dış politika aracı olsa genişleme tamamen rafa kalkacak.

AB'de bazıları da ortaya çıkmakta olan “çok katmanlı” AB'nin, genişleme için bir ara çözüm olabileceğini, yeni üye olma olasılığı olan aday ülkelerin AB'nin en dış katmanında tutularak hem bu ülkelerin AB üyesi olma arzusunun yerine geleceğini, hem de AB'nin bu ülkeleri “merkez”ine almayarak, önemli politikalarının ve işleyişini tehlikeye atmayacağını belirtmektedirler.

Bu aşamada belki “iki katmanlı”, “çoklu katmanlı” AB nitelemesi konusuna eğilmekte fayda var. Her ne kadar Avro krizi ve krizin çözüm sürecinde en azından Avro ülkeleri ve Avro sistemi dışında olan ülkeler şeklinde iki katmanlı bir AB görüntüsü varsa da, AB'de sınırları keskinleşmiş katmanlardan, net bölünmelerden söz etmek doğru değil. Her şeyden önce zaman içinde Avro dışındaki ülkelerden – büyük olasılıkla Büyük Britanya hariç- bu sisteme geçecek ülkeler olacaktır. Örneğin Polonya'nın salt ekonomik saiklerle değilse de güvenlik saiki ile Avro sistemine katılacağı beklentisi yüksektir. Ayrıca hali hazırda AB'de Avro ve Avro dışı katmanları dışında da, aralarında geçiş mümkün olan farklı katmanlar mevcuttur. Örneğin Schengen ve daha genel anlamda adalet, özgürlük ve güvenlik, savunma ve dış güvenlik ve “temel haklar şartı” bu farklı katmanlar arasında sayılabilir. Bu politikalara katılmayan ülkeler (eski üyeler) mevcuttur. Ayrıca olası farklı katmanlar arasında birbiriyle örtüşen çıkarlar mevcuttur. Avro sistemi içindeki bazı ülkelerle (örneğin Fransa) Avro sistemi dışındaki ülkelerin (örneğin Büyük Britanya) arasında ortak dış ve güvenlik politikasında ortak çıkarlar herkesin malumudur. Avro sistemi ülkeleri IMF'de ortak bir politika ve ortak bir temsil mekanizması kurabilirler, ancak aynı yakın işbirliğini ortak dış ticaret, çevre ve enerji politikasında göstermeleri, bu politikada diğer AB ülkelerini dışlamaları beklenebilir mi?

“Çoklu bir AB” ve genişleme süreci birlikte ele alındığında, AB'nin genişleme ile istikrar sağlama amacına ulaşabilmesi için, kendi içinde ve doğal olarak yeni üye olacak aday ülkeleri de olumsuz etkileyecek bir “kast sistemi” yaratmaması gereği ortaya çıkmaktadır.

AB'nin eskisi gibi etkin bir “genişleme stratejisi” ne sahip olabilmesi için, fiilen oluşmakta olan katmanların geçişken olması, bir üst veya daha bütünleşmiş bir katmana geçebilmek için ülkelerin söz konusu katmanın koşullarını yerine getirip uygulamaya geçirmesi yeterli olmalıdır. Aksi takdirde genişlemenin esas amacı hasil olmayacak ve AB genişleme sürecindeki ülkeler üzerindeki dönüştürücü gücünü kaybedecektir. AB'deki “farklı katman” tartışmaları şimdiden bazı aday ülkelerde, “AB bizi mümkün olan en dış katmanda tutup, AB'deki çevre ülkelerin de çevre ülkesi olmaya mı itecek ?” endişesini yaratmaktadır.

Kısacası ikili veya çok katmanlı bir AB yerine, çok hızlı veya değişken geometri bir Avrupa'dan bahsetmek, hem AB değerleri, hem de AB amaçları açısından çok daha yerinde bir tanımlama olacaktır.

Krizin ve “çoklu AB” oluşumunun Türkiye-AB ilişkilerine Yansıması

Yukarıda da ifade edildiği gibi, AB' deki kriz süreci Birliği genişleme fikrinden soğutmuş ve kriz nedeniyle iyice içine kapanan AB yeni bir genişlemeyi ertelemiş durumda. Hırvatistan'ın 2013 yılı ortasında AB'ye katılması artık kesinleşmiş durumda ama ondan

sonra – belki İzlanda dışında- bu yaz katılım müzakerelerine başlayan Karadağ da dahil olmak üzere diğer ülkeler için belirsiz bir süre beklenecek.

Bu süreçte maalesef kimse Türkiye'nin adını bile duymak istemiyor. Türkiye'ye olumsuz yaklaşımın arkasındaki nedenleri üç başlıkta sınıflandırabiliriz:

1. Türkiye'yi "farkı değerler ve farklı tarihi kökler" savıyla kategorik olarak dışlayanlar

Bu grubun "kimlik bazındaki" kategorik yaklaşımı AB genelinde sınırlı kabul görüyor ve AB değerleri ile çeliştiği hatırlatıldığında kimse açıktan itiraz etmeye cesaret edemiyor. Genelde Hıristiyan Demokrat gruplar tarafından benimsenen bu yaklaşıma, Sosyalistler, Sosyal Demokratlar, Liberaller ve Yeşiller karşı çıkıyor. Herşeyden önce "etik" olmayan bu yaklaşım için çok söylenecek şey var tabii ama öncelikle bu tür bir yaklaşımın Türkiye resmen aday ülke ilan edilip katılım müzakerelerine başlanmasından sonra geçerliliğini yitirmesi gerektiği bir gerçek.

2. Türkiye'nin katılımının önemli AB politikalarının (ortak tarım politikası, bölgesel politika, dış politika, özgürlük adalet ve güvenlik) işleyişine zarar vereceğini öne sürenler

Bu tür bir yaklaşımın verilerle desteklenmeden tartışmaya açılabilmesi mümkün değil. 2004 yılında Avrupa Komisyonu bu anlamda çok genel bir "etki değerlendirmesi" çalışması yapmış ve sonuç olumsuz çıkmamıştır. Bu tür bir argümanın Türkiye ve AB tarafından karşılıklı ve ciddi bir şekilde değerlendirilebilmesi için, Türkiye'nin belli başlı AB politikaları üzerindeki olası etkisinin teknik ve ayrıntılı bir bilimsel çalışmayla ortaya konması gereklidir. Bu husus gündeme getirildiğinde, özellikle Türkiye'nin üyeliğini zamanında desteklemiş ve hala desteklemekte olan sınırlı bir kesim "*zaman uygun değil, hele krizi bir atlatalım da ondan sonra böyle bir egzersizi başlatalım*" diyor.

3. Türkiye'de özellikle demokratik konsolidasyona yönelik reformlar sürerken, Türkiye'ye çok güçlü destek verenler, ülkedeki demokrasi ve insan haklarının gidişatına ilişkin ciddi endişeleri nedeniyle AB üyeliğinin düşünülmemeyeceğini ifade ediyorlar. Bu kesim Türkiye'ye eleştirel bakış açısında etken olan unsurlar arasında Türkiye'nin dış politikadaki "kibrini" ve "mutlak egemenlikçi" yaklaşımını sayıyor. Daha çok bağımsız sivil toplum kuruluşları, akademisyenler, araştırmacılar ve Avrupa Parlamentosu'nda bu tutumu gözlemek mümkün. 2012 yılı İlerleme Raporunun bir üye ülkeden ziyade bu kesimin değerlendirmelerden etkilendiğini sezinlememek mümkün değil.

Türkiye'de Cumhurbaşkanımızın da ifade ettiği gibi "AB uyum yasalarına ve reformlarına yönelik öncelik yeniden tesis edilir" ve demokrasinin konsolidasyonuna yönelik ciddi adımlar atılmaya başlanırsa, Türkiye'nin AB üyeliğine hiç bir zaman kategorik olarak karşı çıkmamış olan bu kesimin tekrar ülkenin AB üyeliğini desteklemeye başlaması hiç sürpriz olmaz.

Bu arada yıllarca Türkiye-AB ilişkilerinde aktif rol oynamış AB yetkilileri ise, AB krizi aşınca, Türkiye de istikrarsız ve çalkantılı bir bölgede, dış politikada giderek artan yalnızlığını sona erdirmek ve içerde gittikçe artan demokrasi ve insan hakları alanındaki reformlara devam edilmesi taleplerini AB perspektifini yeniden canlandırarak aşmak için yüzünü tekrar AB'ye dönecektir savındalar. Onlara göre bu şekilde Türkiye-AB ilişkileri için daha

olumlu bir ortam oluşacak. Bu kesim AB'nin Türkiye'ye karşı tutumunu da eleştirerek, Türkiye-AB ilişkisinin gerçek potansiyelinin ancak aktif ve inandırıcı bir üyelik süreci çerçevesinde ortaya çıkarılabileceğini söylüyor. Bunun için de AB'nin katılım müzakerelerini hızlandıramasa da bir ivme vermesi gerektiğini, bu arada Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına vizelerin kaldırılmasına yönelik ciddi adımların atılmasının özellikle AB'nin Türkiye kamuoyu nezdinde kaybettiği güvenin yeniden tesisi açısından işlevsel olacağını ifade ediyorlar.

Sonuç

Görüldüğü gibi Türkiye-AB ilişkileri gene çok olumsuz bir süreçten geçiyor ama umutlar tamamen yitirilmiş değil. Türkiye-AB ilişkileri tarihinde bu kadar zor dönemler gene olmuştu. Türkiye 1978 yılında AB ile oluşturmakta olduğu gümrük birliğini tek taraflı olarak askıya aldığı ve iki sene sonra, 1980 yılında ülkede askeri darbe olduğunda ilişkiler bitti sanılmıştı. Aynı duyguya bir de 1990 yılında, Türkiye'nin AB'ye 1987 yılında yaptığı üyelik başvurusu kibarca reddedilince kapılmıştı. 1996 yılında AB ile gümrük birliğini başarı ile tamamlayan Türkiye, AB'nin 1997 yılı Lüksemburg Zirvesi'nde genişleme kapsamı içinde yer almadığını görünce Birlik ile siyasi diyalogu tamamen askıya almıştı. Türkiye ile AB arasında ilişkilerin koptuğu sanılan bu tarihlerden sonra Türkiye aday oldu ve katılım müzakerelerine başladı. Dolayısıyla geçmişe bakarak AB ile ilişkilerimizin tekrar rayına oturabileceğini beklemek hayalcilik sayılmamalı.

AB'nin Türkiye için gerekli siyasi, ekonomik ve toplumsal dönüşümde oynadığı ve oynayabileceği rolün farkında olanlar, üyelik kriterlerini yerine getirmiş bir Türkiye'nin AB içinde haklı bir yere sahip olduğunu düşünenler ve ilişkilerin kopmasının iki tarafa da ne kadar zarar verebileceğini görenler daha olumlu bir ortamın geleceği günlerin beklentisi içersindeler.

Türkiye bu dönemde neler yapabilir? Her şeyden önce Türkiye'de demokrasinin konsolidasyonunu sağlayacak, kurala dayalı bir serbest piyasa ekonomisini sürdürülebilir hale getirecek ve iyi yönetişimi gerçekleştirecek reformlara ağırlık verilmeli. Ayrıca yapılması gereken ve AB ile ilişkilerimiz tekrar canlandığında kullanılabilir iki teknik/bilimsel çalışma var. Birincisi, Türkiye'nin çoklu bir AB üyelik yapısının oluşmakta olduğu varsayımından hareketle ve AB'nin farklı katmanları arasında geçişin her zaman mümkün olması (katmanların koşullarının yerine getirilmesi kaydıyla) gerektiği ilkesinden asla ödün vermeden, söz konusu katmanların neler olabileceği, hangi politikalardan oluşabileceği konusunda bir çalışma yapması. Bu çalışmayı yaparken aynı zamanda Türkiye'nin hâlihazırda ve bir kaç yıllık bir dönem içinde hangi katmanda yer alabileceğini belirlemesi. İkinci çalışma ise, Türkiye'nin kendi üyeliğinin AB'nin belli başlı politikalarına, bütçesine ve karar alma mekanizmalarına etkisini, yani AB'nin Türkiye'ye yönelik entegrasyon kapasitesini, bir "etki değerlendirme" çalışması ile tespit etmesi. İki çalışma da kapsamlı ve bilimsel nitelik arzeten zorunlu çalışmalar. Çalışmaların özellikle bağımsız akademik kurumlar, araştırma kurumları tarafından, bilimsel ve saydam bir yöntemle, belki bir konsorsiyum aracılığı ile yapılması inandırıcılıklarını artıracak ve Türkiye'nin elinde önemli bir araç olmasını sağlayacaktır.

AB'ye verilen Nobel Barış Ödülü büyük olasılıkla Birliğe krizden çıkabilmek için gerekli potansiyele sahip olduğunu, çok daha zor ekonomik ve siyasi koşullarda barışı tesis edebildiğini hatırlatma amacını taşımaktadır. Aynı zamanda bu ödül, AB genişlemesinin

temel amacını ve bu sürecin AB'ye ve genişleme sürecindeki ülkelere katkısını hatırlatmaya ve Avro krizinin bu süreci baltalamasını engellemeye yöneliktir. Aksi takdirde Norveç Nobel Komitesi Başkanı Thorbjorn Jagland (aynı zamanda Avrupa Konseyi Genel Sekreteri) "Geçen 10 yılda, Türkiye'nin AB'ye üye olma imkanı, aynı zamanda bu ülkede demokrasi ve insan haklarını geliştirmiştir" şeklinde bir hatırlatma ve belki de bir uyarı yapar mıydı?